

## МАЙСТЕРНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ ЯК ПОКАЗНИК МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

**Ковальська Наталя Аркадіївна**

к.філол.н., старший викладач

**Закацюра Маргарита Олександрівна**

студентка

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

**Анотація:** У статті розглянуто поняття публічного виступу, роль та значення ораторського мистецтва у сучасному світі. Охарактеризовано головні аспекти підготовки вдалого публічного виступу. Визначено важливість формування мовленнєвої виразності повідомлення. Розкрито зміст поняття «фасцинація» як спеціально організований вербальний вплив на емоційний стан і поведінку комунікантів.

**Ключові слова:** публічний виступ, мовленнєва виразність, ораторське мистецтво, риторика, фасцинація.

**Постановка проблеми.** У сучасному світі професійної конкуренції на ринку праці центральне місце займає ораторське мистецтво, під яким розуміється не лише майстерність публічного виступу й майстерне володіння словом. Це, перш за все, мистецтво переконувати людей, впливати на них, ненав'язливо схилити на свій бік та змушувати приймати твою точку зору. Головною вимогою для володіння ораторським мистецтвом є володіння нормами державної мови, вміле застосування засобів рідної мови (паралінгвальних, граматичних, вербальних, стилістичних), логічно правильна подача інформації, доречне використання мовних і художніх засобів, переконливість та аргументованість.

**Метою** нашого дослідження є: охарактеризувати поняття публічного виступу; визначити головні аспекти підготовки вдалого публічного виступу.

**Виклад основного матеріалу.** Однією з головних вимог у сучасному професійному світі (це переважна більшість професій, що передбачають безпосереднє спілкування із людьми) є досконале володіння ораторським мистецтвом. Вміння правильно вибудовувати професійну комунікацію для досягнення поставленої мети й ефективності у професійній діяльності формують, у свою чергу, мовну компетенцію як складову професійної компетентності. Проте ораторські здібності не обмежуються володінням мовою й мовленнєвими засобами. Важливими складовими є також володіння ораторським стилем, вміння виступати перед аудиторією, без хвилювання відповідати на питання, апелювати під час дискусій тощо. Отже, у сучасному суспільстві майстерність публічного виступу – це необхідна вимога до професійного оратора [1, с. 158].

Публічним виступом називають процес трансляції інформації та вплив, який оратор здійснює на аудиторію за допомогою мови, мовленнєвих засобів і структур [2, с. 4].

Дослідженням і розвитком теорії ораторського мистецтва займається риторика. На думку вченого Л. М. Олександрова, риторика є наукою про ораторську майстерність, про здатність говорити так, як того вимагає певна ситуація [3, с. 273]. Риторика розпочинає свою історію зі Стародавньої Греції, де мистецтво публічного виступу було на вагу золота, однак не менш важливою була роль мистецтва слова й у таких країнах як Китай, Індія й Стародавній Єгипет.

Важливим мистецтвом риторики є й у сучасному світі. Правильність, доречність, логічність, чистота, точність, науковість, системність, доступність, виразність, новизна – ось головні ознаки культури публічної мови оратора [2, с. 5; 3, с. 273].

Загалом, кожний публічний виступ має певну мету, в основі якої є інформування, переконання та розвага. Відповідно можна виділити такі види промов: інформуючі, переконуючі, навчальні, виховні та розважальні.

Зважаючи на зміст і призначення промови, спосіб проголошення й обставини спілкування у риторичі виділяють різні жанри публічних виступів: доповідь, промова, лекція, бесіда, виступ, повідомлення, дискусія, розповідь та інші. Звичайно, при підготовці до кожного виступу потрібно враховувати безліч різних факторів, проте російський професор А. Ф. Коні виділив три, на його думку, основні вимоги чи умови: потрібно чітко знати предмет, про який ти розповідаєш, досконало володіти рідною мовою і не брехати [2, с. 4-5].

Вибір назви виступу також має відповідати певним критеріям, головними серед яких є: розкриття основної суті повідомлення та привернення уваги слухача [3, с. 273].

Кожен оратор має власні способи підготовки до виступу, проте варто дотримуватися й загальних правил: обрати тему, скласти план, зібрати та опрацювати необхідний матеріал, написати текст промови. Завершальним і не менш важливим етапом підготовки є процес тренування. Проте, варто пам'ятати, що навіть професійні оратори можуть забути слова чи розхвилюватися під час виступу [2, с. 12-14].

Передумовою успішного виступу можна назвати правильну його побудову: вступ (ознайомлення аудиторії з головною проблемою, актуальністю теми, її значенням та завданнями виступу), основний зміст (аргументи, контраргументи, власні погляди на проблему) та закінчення (узагальнення, висновки) [3, с. 273]. Така структура має враховувати правило «золотого перетину», згідно з яким вступ і закінчення повинні складати третину усього тексту виступу. У свою чергу, початок і кінець промови запам'ятовуються краще, ніж середина [1, с. 159].

Актуалізації уваги слухачів у вступі оратор зазвичай досягає завдяки вживанню наступних форм перших фраз: запитання до слухачів, компліменти на адресу аудиторії, приклади із життя, цікаві факти, крилаті вислови, парадоксальні твердження тощо.

На завершальному етапі бажано повторити основну думку виступу, зробити узагальнення та підпити підсумки.

Серед недоліків публічного виступу науковці виділяють: постійні вибачення оратора перед аудиторією, порушення правила «золотого перетину», відсутність або порушення логічності виступу.

*Під час підготовки публічного виступу варто пам'ятати про мовні засоби логічності викладу змісту, які вказують:*

- на інформаційну послідовність (*по-перше, далі, крім того, також та ін.*);
- на наведення прикладів (*наприклад, розглянемо такий приклад, на прикладі можемо побачити та ін.*);
- на зв'язок попереднього і наступного (*необхідно зауважити..., раніше вже йшла мова про... та ін.*);
- на підсумки (*отже, таким чином, узагальнюючи сказане, зазначимо... та ін.*)

[1, с. 159].

Варто зазначити, що на успішність виступу впливає вмiле використання оратором звукових та візуальних каналів впливу на слухача, а також наявність спеціальних риторичних умінь і навичок (зокрема, підготовчих умінь, умінь складати план, мовленнєвих, соціально-комунікативних та етичних умінь [1, с. 158].

Важливим не лише для професійного оратора, але й для кожної сучасної людини є формування мовленнєвої виразності (образності, емоційності) майбутнього повідомлення, тобто використання лексичного та стилістичного розмаїття мови. Так, для посилення впливу на аудиторію часто використовують вербальні засоби фасцинації (емоційні засоби зачаровування). Фасцинація – це «спеціально організований вербальний вплив при передаванні інформації, спрямований на підвищення якості сприймання інформації шляхом впливу на емоційний стан і поведінку комунікантів» [1, с. 160]. Вони допомагають слухачам краще розуміти і запам'ятовувати отриману інформацію, шляхом впливу на емоційний стан аудиторії. До засобів фасцинації належать тропи (метафора, уособлення, алегорія, персоніфікація та інші) і стилістичні фігури (риторичний оклик, риторичне запитання, інверсія, іронія, парадокс та інші). Важливу роль виконують і невербальні засоби емоційного впливу.

**Висновки.** Отже, врахування усіх зазначених вимог, зокрема дотримання цілісності композиції виступу, володіння мовними засобами переконання, виразності, правне використання формул мовного етикету тощо, допоможе людині будь-якої професії підвищити рівень мовної компетенції, сформувати кваліфікаційні якості професійного оратора та ефективно реалізувати себе в житті як конкурентоспроможний фахівець.

### СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гамова Г.І. Публічний виступ як реалізація ораторської майстерності / Г. І. Гамова // Лінгвістичні дослідження : Збірник наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. – 2019. – Вип. 50. – С. 156-164.
2. Авраменко В.М. Майстерність публічного виступу: практичний посібник з риторики / В. М. Авраменко, Т. К. Ісаєнко, Г. М. Козуб. – Полтава: Видавництво ПВІЗ, 2005. – 32 с.
3. Луца М. Мистецтво публічного виступу / М. Луца // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : збірник наукових праць / [гол. ред. Н. Л. Іваницька]. – Вінниця : ТОВ «фірма «Планер», 2015. – Вип. 21 – С. 272–276.